

Mellékletek:

Dabasi Halász Mária (1822-1907) templomalapító tevékenysége

A településünk helytörténetében meghatározó szerepet játszó Halász család tagjai köztudottan szarvasmarha és gabonakereskedelemmel szereztek vagyonukat a 17-18. században. Gulyákat legeltettek a törökdúlás utáni hatalmas pusztákon és azt nagy hozzáértéssel, busás haszonnal tették, az egykori alsónémedi jobbágysorból a megye módos tőzsérei közé emelkedtek. Kezdetektől fogva haladó nézeteket vallottak, legfőként, hogy a vagyon a közjó szolgálatának felelősségével is jár. Nagy hazafiak, katonák, tudósok, művészek, politikusok kerültek ki a soraikból. Befolyásuk révén elsősorban a megyei közéletet irányították, de olykor az országos folyamatokra is hatással voltak. Templomokat építettek, alapítványiakkal oktatási intézményeket támogattak, tehetséges, szegénysorú fiatalokat tanítottak. A személyes példaadás mintájára a família hölgytagjai körében is találunk kiváló példákat, s ez a megállapítás dabasi Halász Mária templomalapító tevékenységével igazolható a legnyilvánvalóbban.

„Mari kisasszony” a Halász család leszármazási táblájának szűkre szabott adatai szerint Halász György (1767-1841) és Jakabházy Zsófia harmadik gyermekeként született, Zsuzsanna nővérét és Dániel bátyját követően. A hiányzó adatok pótlására irányuló kutatást megnehezíti, hogy a Halász családnak ezt az ágát adoptálás bonyolítja. A Dabasi Református Egyházközség keresztelési anyakönyve szerint a három gyermek közül elsőként Zsuzsanna látta meg a napvilágot 1811. január 7-én, őt Dániel követte 1812. március 30-án, Mária pedig a család legkisebb gyermekeként 1822. július 13-án született. A „mai Lakos doktor, Szent István és Kossuth László u. által határolt családi telken” éltek, ahol később a katolikus templom, majd az iskola is helyet kapott. (Említést érdemel, hogy bakfis korában így szemtanúja volt a bebörtönzött Kossuth Lajos 1838 októberében Alsódabasra költözött családja mindennapi életének, akik alig néhány száz méterre laktak tőlük. Tapasztalatait 1902-ben Vay Sándor egyik történetében idézte fel.)

Családjában - testvéreivel együtt – a tradícióknak megfelelően református nevelést kapott, azonban felekezeti hovatartozásában változást okozott, amikor eladósorba kerülve a helyi gyülekezet akkori kurátora minden reménye ellenére nem őt vette nőül. Szerelmi bánata a katolikus felekezet irányába fordította: a felsődabasi római katolikus Szucsánszky György (1828-1904) földbirtokosnak adta kezét és áttért a katolikus hitre.

A Sári plébánia filiájaként működő felsődabasi katolikus templom szentmiséit látogatta, hiszen Alsódabason a katolikusoknak nem volt temploma, bár építését a település népességének és felekezeti összetételének 19. század közepi, majd kiegyezés utáni alakulása mindinkább indokoltá tette. A majorsági birtokokon egyre többen kerestek munkát és a főként katolikus szegényparaszti rétegek beköltözésének hatására fokozatosan a katolikus felekezet javára változtak az arányok. Oly annyira, hogy a századfordulón az 1360 fős katolikus népesség már a 2147 lelket számoló település lakosainak 63 %-át adta.

Az alsódabasi katolikus templom szükségességét Halász Mária az első között ismerte fel. A fennmaradt adatok azt mutatják, hogy az alapítás kezdeményezésének gondolata nem ötletszerűen, hanem évekig tartó, megfontolt döntés alapján született. Több, helyi nagyvonalú adományozás megörökített indítékának ismeretében állítható, hogy elhatározásában szerepe volt házassága gyermektelen voltának is. A katolikus templom alapításának tervéhez megnyerte az akkor még református Zsuzsanna nővére támogatását, és első lépésként közösen kezdeményezték a kolerajárványban 1866. október 6-án, 54 évesen, nőtlenül, végrendelet hátrahagyása nélkül elhalálozott Dániel testvérük örökségének javukra történő, oldalági rendezését. A Pestvidéki Királyi Törvényszék 1879. június 30-án tárgyalta folyamodványukat és helyt adott annak.

Az örökség rendezésével 114 kataszteri hold ingatlanvagyon állt össze az alsódabasi plébánia alapítására, az egyházi eljárás megindítására. Sári község plébánosának, a Historia Domust nagy lelkiismeretességgel és alaposítással, magyar nyelven vezető Begyáts Lénárdnak (1832-1910) köszönhetően tudhatjuk, hogy az adományozási okmányt Zimányi Alajos Pest-budai királyi közjegyző fogalmazta és Markovics Lázár váci kanonok szentesítette 1881. október 29-én. Ebben az okmányban Halász Zsuzsanna és Szucsánszky Györgyné Halász Mária összes ingatlan vagyonukat az Alsódabason szervezendő római katolikus plébánia javára örök alapítványként adományozták. A birtok telekkönyvi kivonatai a Váci egyházmegyei hatósághoz kerültek. Chobot Ferenc (1860-1931) névtárának adata szerint a templom és plébánia létesítésére az alapítók a 114 kataszteri holdon felül 10 000 koronát is hagyományoztak.

Rövidesen, 1881. november 10-én Halász Zsuzsanna is áttért a katolikus hitre, majd öt hónappal később, 1882. április 11-én, életének 71. évében, hajadonként jobblétre szenderült. Temetése a családi sírboltba április 17-én, a római katolikus egyház szertartása szerint történt. A váci székesegyházi káptalan az alapítványt még az 1881. évben elfogadta azzal a kötelezettséggel, hogy Alsódabason római katolikus templomot épít Boldogságos Szűz Mária tiszteletére.

A templom építését Mónosfay Gyula balassagyarmati építész terve alapján 1883. június 12-én kezdték el. Összes költsége 35.293 Ft 78 krajcárt tett ki, melyhez Halász Mária még további 5.000 Ft-al járult hozzá. A templom 1884. augusztus 30-ára minden szempontból tökéletesen felszerelve elkészült. Neszveda István (1811-1890) püspök, váci nagyprépost 1884. szeptember 20-án ünnepélyesen megáldotta és nyilvános istentiszteletre átadta a Halász testvérek adományából épült alsódabasi katolikus templomot. Az építkezést felügyelő Begyáts Lénárd plébános feljegyzése: „Nem tudok elegendő hálát adni a jó Istenemnek azon kegyelméért, hogy igénytelen személyemet választotta és bízta meg ezen dicső Szent hajlék építése körüli felügyelettel. (...) Legyen áldott az Ő Szent neve és Boldogságos Szűz Máriaé, melynek tiszteletére a templom fel van szentelve.”

Az alsódabasi katolikus templom 1884. évi létrejöttével további pozitív települési hatásokkal járt, hiszen a következő évben közadakozásból jelentősen (főként új toronnyal) bővült a felsődabasi katolikus templom, majd 1888-ban, több évtizednyi előkészítés után, az alsódabasi református templom tornyának emelése is megvalósult.

A nemes célú adományozás gesztusa ugyancsak érdekes utóéletet eredményezett a felsődabasi Szucsánszky családban is. Elsőként Halász Mária sógora, Szucsánszky Gyula (1830-1895) postamester, gyógyszerész, földbirtokos hagyományozott a felsődabasi Szentháromság templomra és plébánia alapítására 48 000 koronát, továbbá 111 kataszteri hold földet. Öccse halála után nyolc évvel, 1903-ban pedig maga Szucsánszky György uram is nagy döntést hozott, ugyanis 150 hold földet, saját lakását, 23 000 koronát adományozott a plébániára azzal a kikötéssel, hogy életében magának tartja fenn a haszonélvezetet. A haszonélvezet végül még másfél évig sem terhelte az adományt, ugyanis Szucsánszky György rövid szenvedés után, életének 76. évében, 1904. november 18-án elhunyt, s két nappal később a felsődabasi temető családi sírboltjába temetve kapta meg a végtisztességet.

Özvegye három évvel élte túl, 1907. augusztus 28-án, élete 85. évében hunyt el. Gyászjelentése szerint özv. Szucsánszky Györgyné szül. dabasi Halász Mária úrnő, az alsódabasi római katolikus templom építésének kezdeményezője és adományozója, augusztus 30-án, az alsódabasi családi sírboltban nyert örök nyugalommal.

Példaadó donációját – testvéreit sem feledve - ma is számon tartja az Alsódabasi Római Katolikus Egyházközség. A templomkapu felett vörös márványlapon aranyozott betűk hirdetik:

EZEN RÓM. KATH. SZENTEGYHÁZ

ISTEN DICSŐSÉGÉRE
ÉS A BOLDOGSÁGOS SZŰZ MÁRIÁNAK
MINT MAGYARORSZÁG VÉDASSZONYÁNAK TISZTELETÉRE EMELTETETT
HALÁSZ DÁNIEL, HALÁSZ ZSUZSANNA
ÉS HALÁSZ MÁRIA TESTVÉREK
KEGYES ALAPÍTVÁNYÁBÓL AZ 1884 ÉVBEN

Dr. Bábel Balázs Kalocsa-Kecskemét érseke 2009-ben így emlékezett: „Két nagy jótevő, Halász Zsuzsanna és Halász Mária, - a katolikus Halászkok – nagy összeget adományoztak templom alapítására, amelyből 1884-ben fel is épült. Előbb Szűz Mária, majd Magyarok Nagyasszonya tiszteletére.”

Dabasi Halász Máriát templomalapító tevékenysége kortársai és famíliája legjobbjai közé emelte. Példaadása helytörténeti-, egyháztörténeti-, kultúrtörténeti jelentőséggel bír, és értéktárunknak is fontos gyarapítója.

Bibliográfia

Hirdetések. Budapesti Közlöny 1879. július 5. p. 5308.

Gróf Vay Sándor: Kossuth Lajos családja. Pesti Hírlap 1902. szeptember 19. pp. 9-10.

Új plebániák. Alkotmány 1903. július 5. p. 6.

Halász Bálint: Halász (dabasi és gyóni). Családtörténeti jegyzetek, 1914. III. tábla, p. 40.

Chobot Ferenc: A Váczi Egyházmegye történeti névtára. Első rész: Az intézmények története. Vác, 1915. p. 282.

A rézajtós koszorú és a felemelt torony. Világ 1949. március 17. p. 5.

Dr. Szokody Gyula: Dabas nagyközség műemléki jellegzetességei. In: Dr. Petri Edit – Dr. Torzsa István (szerk.): Tanulmányok a 700 éves Dabas történetéből. Dabas, 1975. p. 351.

Czagányi László:

- A Dabasi Református Egyházközség története tulajdon iratai tükrében. Dabasi Református Egyházközség, Dabas, 1993. p. 68, 72.

- A régió templomai és fontosabb kápolnái – Alsódabasi római katolikus templom. In: A régió kalendáriuma. Schulcz Bt., Dabas, 1994; pp. 62-63.

- Emeltetett 125 éve Isten dicsőségére 1884-2009. Mátyus Bt., Dabas, 2009. 40 p.

- Ezer dabasi pillanat. Pressman Nyomdaipari Bt., Dabas, 2010. p. 127.

Dr. Bábel Balázs: Ajánlás – Szeretem Uram házad ékességét. In. Czagányi i. m. 2009. p. 3.

Pásztor Győző: A Sári plébánia 300 éve. Kucsák Könyvkötészet és Nyomda, Vác, 2016. pp. 18-20, 239.

Valentyik Ferenc:

- Jeles évfordulók a Halász családban. Dabasi Újság 2019. szeptember. pp. 23-24.

- Dabasi Halász Mária, az alsódabasi római katolikus templom alapítója. Kézirat, 2020.

Összeállította: Valentyik Ferenc